

TACITUS.NU

Startsidan	Svensk historia	Historisk atlas	Historiska källor	Karoliner	
	Romerska källor	Beowulf	Isländska sagor	Heimskringla	

HEIMSKRINGLA

Prologus

Ynglingaätten
Halvdan svarte
Harald hårfagre
Håkon den gode
Harald gråfäll
Olav Trygvesson
Olav den helige
Magnus den gode
Harald hårdråde
Olav kyrre
Magnus barfot
Magnussönerna
Harald gille
Haraldssönerna
Håkon hårdabred
Magnus Erlingsson

Snorre Sturlasson Isländska skaldar

ANDRA SAGOR

Gisle Sursson
Gunnlög ormtunga
Hervararsagan
Historia Norwegie
Jomsvikingasagan
Rammkel Frösgode
Styrbjörns saga

TACITUS

Agricola
Germania
Dialogus de oratoribus
Annales

BELLO GALLICO
LIVIVS
BEOWULF
WIDSITH

Örjan Martinsson

Halvdan svartes historia

1. Halvdan kämpar med Gandalf och Sigtrygg.
2. Strid mellan Halvdan och Östen.
3. Konung Halvdans giftermål.
4. Strid mellan Halvdan och Gandalfssönerna.
5. Konung Halvdan äktar Ragnhild.
6. Om Ragnhilds drömmar.
7. Halvdans dröm.
8. Maten stjäles bort.
9. Halvdan svartes död.

Kapitel 1

Halvdan kämpar med Gandalf och Sigtrygg.

Halvdan var ett år gammal, då hans fader föll¹. Hans moder Åsa for genast med honom västerut till Agder och tog det rike i besittning, som hennes fader hade ägt. Där växte Halvdan upp och blev tidigt stor och stark och svarthårig; han fick namnet Halvdan svarte. Då han var aderton år gammal, tog han emot konungadömet på Agder; han for genast till Vestfold och delade riket med sin broder Olav. Samma höst drog han med en här till Vingulmark emot konung Gandalf. De utkämpade många strider med varandra och hade ömsevis seger, men till slut förliktes de på det villkor, att Halvdan skulle hava halva Vingulmark, såsom hans fader Gudröd förut hade haft.

Därefter drog Halvdan upp till Raumarike och lade detta land under sig. Detta sporde konung Sigtrygg, son till konung Östen; han hade sitt säte på Hedemarken och hade förut lagt Raumarike under sig. Sigtrygg drog då med en här emot konung Halvdan; där blev en hård strid, och Halvdan vann seger. Då flykten började, blev konung Sigtrygg träffad av en pil under vänstra armen och föll där. Sedan underlade sig Halvdan hela Raumarike.

Östen hette en annan son till konung Östen, broder till konungs Sigtrygg; han blev nu konung på Hedemarken. Men då Halvdan hade farit tillbaka till Vestfold, drog konung Östen med sin här till Raumarike och lade landet under sig vida omkring.

Kapitel 2

Strid mellan Halvdan och Östen.

Då Halvdan fick veta, att det rådde ofred i Raumarike, samlade han en här och drog emot konung Östen. Det kom till en strid emellan dem; Halvdan segrade, och Östen flydde upp till Hedemarken. Konung Halvdan följde efter honom med sin här upp till Hedemarken, och de hade där ännu en strid. Halvdan vann åter seger, och Östen flydde norrut till hersen Gudbrand i Dalarna¹. Han skaffade sig folk därifrån och drog sedan om vintern ned till Hedemarken. Han mötte Halvdan svarte på en stor ö i Mjösen². Där stod en ny strid emellan dem; mycket folk föll på bägge sidor, men Halvdan segrade. Där föll hersen Gudbrands son Guthorm, som ansågs för den mest lovande mannen i Upplanden. Östen flydde ännu en gång norrut till Dalarna. Därefter sände han sin frände Hallvard »skalk»³ till konung Halvdan för att söka förlikning, och för släktskapens skull⁴ avstod Halvdan åt konung Östen halva Hedemarken. Halvdan underlade sig Toten och det område som heter Land; sedan bemäktigade han sig också Hadeland. Han var nu en mäktig konung.

Kapitel 3

Konung Halvdans giftermål.

Halvdan svarte fick en hustru vid namn Ragnhild, dotter till Harald gulskägg, som var konung i Sogn. De fingo en son, som konung Harald gav sitt namn, och denne gosse uppfostrades i Sogn hos sin morfader konung Harald. Då Harald hade blivit gammal och skröplig, gav han, emedan han var sonlös, riket åt sin dotterson Harald och lät taga honom till konung. Kort därefter dog Harald. Samma vinter dog hans dotter Ragnhild. Våren därpå dog den unge konung Harald i Sogn sotsdöden; han var då tio år gammal. Så snart Halvdan svarte sporde sonens död, begav han sig åstad med ett stort följe och

1. Se härom [kapitel 48 i Ynglingaättens historia](#).

1. Dalarna, dvs. Gudbrandsdalarna, fordom namn på ett fylke, omfattande den nuvarande Gudbrandsdalen jämte Faaberg och Gausdal.
2. Den stora ön i Mjösen är Helgöen.
3. Ordet »skalk», ett ord som i de nordiska språken är lånat från tyska dialekter, har här sin ursprungliga betydelse »tjänare».
4. Enligt [kapitel 44 i Ynglingamas historia](#) var Halvdans stamfader Halvdan vitben gift med en dotter till en konung Östen på Hedemarken, från vilken den här omtalade konung Östen härstammade.

for norrut till Sogn. Han blev där väl emottagen. Han krävde riket i arv efter sin son. Ingen gjorde motstånd däremot, och han underlade sig nu detta rike. Sedan kom till honom jarlen Atle den smale från Gaular; han var en vän till konung Halvdan. Konungen satte honom över Sognafylke att där döma enligt landslag och uppbära skatterna. Konung Halvdan for själv därifrån till Upplanden.

Kapitel 4

Strid mellan Halvdan och Gandalvssönerna.

Konung Halvdan for om hösten ut till Vingulmark. Det hände en natt, då Halvdan var på gästning, att den man som hade hållit vakt över hästarna, kom till honom vid midnatt och omtalade, att en fientlig här hade kommit nära gården. Konungen steg genast upp, befallde männen att väpna sig och gick därefter skyndsamt ut och ställde upp sitt folk. Snart kommo Gandalvs söner, Hysing och Helsing, dit med en stor här. Det blev en hård strid, och då konung Halvdan hade övermakten emot sig, flydde han till skogen efter att ha förlorat mycket folk. Där föll konung Halvdans fosterfader, Olve den vise. Senare samlades folk kring Halvdan, och han for då och sökte upp Gandalvssönerna, De träffades på Eid vid Öjeren¹ och kämpade där. Där föll Hysing och Helsing, men deras broder Hake räddade sig genom flykten. Därefter underlade konung Halvdan sig hela Vingulmark. Hake flydde till Alvheimar.

Kapitel 5

Konung Halvdan äktar Ragnhild.

Sigurd hjort hette en konung i Ringerike. Han var större och starkare än andra män; han var också den vackraste bland män. Hans fader var Helge den vasse och hans moder Åslaug, dotter till Sigurd orm-i-öga, Ragnar lodbroks son¹. Det berättas, att då Sigurd hjort var tolv år gammal, dräpte han i envige bärsärken Hildebrand och elva män med honom. Han utförde många storverk, och det finnes en lång saga om honom². Han hade två barn. Dottern hette Ragnhild; hon var en mycket duktig kvinna. Hon var nu i tjugoårsåldern; hennes broder Guthorm var ännu icke vuxen.

Det förtäljes om Sigurds död, att han red ensam ut i ödemarkerna, såsom hans vana var. Han jagade där stora och farliga djur; däråt hängav han sig ofta med iver. Men då han hade ridit lång väg, kom han fram till en rödjning i närheten av Hadeland, och där mötte honom bärsärken Hake med trettio män. De kämpade där med varandra; Sigurd hjort föll och tolv av Hakes män, och själv miste denne armen och fick tre andra sår. Därefter red Hake till Sigurds gård och tog där hans dotter Ragnhild och hennes broder Guthorm och förde dem jämte mycket gods och många klenoder med sig hem till Hadeland, där han ägde stora gårdar. Han lät tillreda ett gästbud och ämnade fira bröllop med Ragnhild, men det drog ut på tiden därmed, emedan hans sår artade sig illa. Hake Hada-bärsärk³ låg sjuk av sina sår under hösten och början av vintern.

Om julen var konung Halvdan på Hedemarken; han hade sport alla dessa händelser. Tidigt en morgon, när konungen var klädd, kallade han till sig Hårek »trollspö» och befallde honom att fara över till Hadeland och hämta honom Sigurd hjorts dotter Ragnhild. Hårek gjorde sig redo att fara och hade med sig hundra man. Han ställde färdens så, att de i ottan kommo över sjön och fram till Hakes gård. De satte vakt vid alla ingångar till skålen⁴, där männen sovo. Därefter gingo de till den sovkmare⁵, där Hake låg, bröto sig in och bortförde Ragnhild och hennes broder Guthorm jämte allt det gods som fanns där. Skålen satte de eld på och innebrände alla som voro därinne. De tältade en praktfull vagn och satte däri Ragnhild och Guthorm och foro sedan ut på isen. Hake steg upp och följde efter dem en stund, men då han kom ned till den isbelagda sjön, vände han fästet på sitt svärd mot marken och kastade sig på spetsen, så att svärdet trängde tvärs igenom honom; han fick sin bane där och är högsatt på sjöstranden.

Konung Halvdan, som var mycket skarpsynt, såg då de foro över isen; han såg en tältad vagn och trodde sig därav förstå, att deras uppdrag hade blivit uträttat, såsom han önskade. Han lät då sätta fram sitt bord och sände bud vida omkring i bygderna och bjöd till sig många män. Där hölls den dagen ett präktigt gästbud, och vid det gästbudet tog Halvdan Ragnhild till hustru, och hon var sedan en mäktig drottning. Ragnhilds moder var Thyri, dotter till konung Klack-Harald i Jutland och syster till Thyra Danabot, som var gift med den dåvarande härskaren över Danavälde Gorm den gamle⁶.

Kapitel 6

Om Ragnhilds drömmar.

Drottning Ragnhild drömde stora drömmar; hon var en mycket klok kvinna. En av

1. Det här omtalade Eid är det nuvarande Askim och en del av Trögstad söder om Öjeren i norra Smålenene.

1. De bekanta sagohjältarna, Ragnar lodbrok och hans söner äro ursprungligen historiska personligheter. Ragnar var en dansk jarl, som vid midten av 800-talet företog ett berömt hämadståg till Frankrike; hans söner härjade dels i Frankrike, dels i England, av vilket sistnämnda land stora delar erövrades. Deras historia har emellertid senare blivit till oigenkänlighet förvanskad genom en rik sagobildning kring deras namn såväl i Danmark som i Norge och på Island. Redan hos den danske historieskrivaren Saxo grammaticus har den frejdade Ragnar bl. a. gjorts till stamfader för den svenska och den danska konungaätten; den isländska traditionen låter sonen Sigurd orm-i-ögas dotter eller (som hos Snorre) dotterdotter äkta Halvdan svarte och därigenom bliva stammödrar för de följande norska konungarna.
2. Denna saga har icke bevarats till vår tid. Att en sådan saga funnits under Snorres dagar, bestyrkes emellertid genom citat ur densamma även i en annan medeltida skrift.
3. Dvs. Hadamas (invånarna i Hadeland) bärsärk. Hake kallas i en annan källa för konung på Hadeland.
4. Skåle är namnet på det förnämsta huset i en fornordisk gård. Den var försedd med väggfasta sängplatser längs väggarna och användes bl. a. som sovrum.
5. Denna sovkmare var belägen i ett särskilt, från gården fristående litet hus.
6. Gorm den gamle, konung i Danmark, död o. 936 efter en enligt sägen ovanligt lång regering.

hennes drömmar var denna. Hon tyckte, att hon stod i sin trädgård och tog en törntagg ur sin underklädnad. Medan hon höll den i sin hand, växte den så, att den blev till ett stort träd; den ena änden nådde ned till jorden och slog strax rot där, den andra sträckte sig högt upp i luften. Snart syntes henne trädet så stort, att hon knappt kunde se över det; det var också övermåttan tjockt. Den nedersta delen av trädet var röd som blod, men längre upp var stammen fagert grön, och uppe i grenarna var trädet snö vitt. Det fanns många stora kvistar på trädet, somliga längre upp, andra längre ned. Dess grenar voro så stora, att de tycktes henne utbreda sig över hela Norge och ännu vidare omkring.

Drottning Ragnhilds dröm.

Kapitel 7

Halvdans dröm.

Konung Halvdan drömde aldrig.. Detta tycktes honom underligt, och han talade om det för en man vid namn Thorleiv den vise och sökte råd av honom, vad han skulle kunna göra därvid. Thorleiv omtalade då, vad han gjorde, när han önskade att få veta något om kommande händelser: han lade sig att sova i en svinstia, och då slog det aldrig fel, att han drömde. Konungen gjorde så, och då hade han denna dröm: han tyckte, att han hade ett övermåttan rikt hår, och allt håret föll i lockar, några ända ned till jorden, några till midt på benet, några till knäet, några till länderna, några till midjan, några till halsen, några slutligen stucko, nätt och jämt fram ur huvudskålen som korta horn; lockarna hade olika färg, men en lock övergick alla andra i skönhet och glans och storlek. Han omtalade denna dröm för Thorleiv, och denne tydde drömmen så, att Halvdan skulle bli stamfader för en stor släkt, och denna skulle härska över landet med stor heder, dock icke alla med lika stor; och en skulle komma av hans ätt, som skulle vara större och härligare än alla andra. Man tror med visshet, att denna lock betecknade konung Olav den helige.

Konung Halvdan var en klok, pålitlig och rättrådig man; han stiftade lag och höll den själv och tvang andra att hålla den, så att den icke skulle omintetgöras genom självrådighet. Han fastställde också själv fördelningen av dräpsböterna¹ och skiftade dem åt var och en efter hans börd och värdighet.

Drottning Ragnhild födde en son; han blev vattenöst² och fick namnet Harald. Han blev tidigt stor och mycket vacker. Han växte upp där³ och blev snart mycket skicklig i alla färdigheter och mycket förståndig. Hans moder älskade honom mycket, hans fader däremot mindre.

1. Det synes här vara fråga om de böter, som enligt fornordisk lag dråparens släktingar hade att utbetala till den dräptes.
2. Begjutning med vatten vid namngivningen förekom redan i heden tid. Sannolikt beror denna ceremoni på ett tidigt inflytande från de kristna folk, med vilka de hedniska nordborna stodo i förbindelse.
3. Dvs. vid Halvdans hov.

Kapitel 8

Maten stjåles bort.

Konung Halvdan uppehöll sig en jul på Hadeland. Där hände på julaftonen något

underligt. Då männen hade satt sig till bords — det var många människor där — försvann all maten och allt ölet från borden. Konung Halvdan satt kvar illa till mods, men de andra begåvo sig hem var och en till sitt. För att få veta, vad som vållade denna händelse, lät konungen gripa en finne, som var mångkunnig¹, och ville tvinga honom att säga sanningen; han lät pina honom, men fick ändå icke något ur honom. Finnen vände sig till hans son Harald med bön om hjälp. Denne bad om förskoning för honom, men fick icke sin bön beviljad. Harald hjälpte honom då mot konungens vilja på flykten och följde själv med honom. De kommo till ett ställe, där en hövding höll ett stort gästabud, och där blevo de, såsom de tyckte, väl mottagna. Då de hade varit där till ut på våren, sade hövdingen en dag till Harald: »Din fader tyckte, att det var en mycket stor förlust, att jag tog litet mat från honom i vintras; men jag skall ersätta dig det med en glädjande underrättelse. Din fader är död, och du skall fara hem. Du får hela det rike som han har ägt, och därtill skall du lägga under dig hela Norge».

1. Mångkunnig betyder här »trollkunnig»,
»som sitter inne med hemligt vetande».

Kapitel 9

Halvdan svartes död.

Halvdan svarte for från gästningen på Hadeland, och hans väg låg så, att han åkte över Rondvatnet. Det var på våren, och det var stark solvärme. De åkte över Rykinsvik. Där hade om vintern varit brunnar för kreaturen, och då spillningen hade fallit på isen, hade denna smält där rundt omkring i solvärmen. Då konungen åkte över, brast isen, och konung Halvdan drucknade där och mycket folk med honom. Han var då fyrtio år gammal. Han hade varit den årsällaste av alla konungar. Så mycket älskade folket honom, att då det spordes att han var död och hans lik fördes till Ringerike för att begravas där, foro stormännen från Raumarike och Vestfold och Hedemarken dit och bado alla att få taga liket med sig och högsätta det i sitt fylke; man väntade sig god äring hos dem som finge det. Men de enades slutligen om att dela liket i fyra delar; huvudet blev höglagt vid Stein i Ringerike, men var och en av de andra förde hem sin del och högsatte den. Alla dessa högar kallas Halvdanshögar.

[Harald hårfagres historia](#)

[Tillbaka till Heimskringlas förstasida.](#)

